

AUTORS DIVERSOS

Terrassa. 100 anys teixint ciutat

Ajuntament de Terrassa - IMCET (Terrassa, 1992). 218 p.

El catàleg genèric editat amb motiu de l'ambició, projecte de «Terrassa, 100 anys teixint ciutat» ultrapassa la simple funció de complement al cicle d'exposicions sobre la història local de l'últim segle per esdevenir, per si mateix, una eina vàlida per a analitzar el tema i plantejar-se qüestions. El volum està dividit en tres grans blocs genèrics. En primer lloc, hi trobem una sèrie d'articles introductoris i les presentacions de cada una de les exposicions que componen el projecte, a càrrec dels seus responsables. A continuació, amb l'article de Xavier Marcet «El govern de la ciutat de Terrassa de 1875 a 1992», s'enceta l'espai dedicat als treballs amb major esperit analític i d'estudi. Es tracta d'una síntesi de la història del poder local molt reexida i que té la virtut de considerar les últimes aportacions en aquest tema —sens dubte encara escasses—, tot continuant en la línia d'aprofundir en els buits de la gairebé mítica «Història de Terrassa» de 1987. Xavier Marcet ha estat l'investigador local que més ha aportat a l'estudi de les estructures del poder a la Terrassa de l'últim segle, com ho demostren les seves monografies sobre el salisme i altres treballs amb què ha anat completant les línies mestres dibuixades ara fa cinc anys. Com s'explica a l'article, el govern local ha experimentat durant aquest llarg període de temps (1875-1992) variacions profundes i en alguns casos del tot contraposades, derivades o influïdes, com és lògic, per la situació general del país; però Terrassa s'ha caracteritzat també durant un llarg període per l'hegemonia d'un sistema —el salisme— que presentava particularitats molt accentuades, i que s'ha mantingut en plena vigència fins fa poc més de tres dècades. L'estudi del salisme —un «bloc de poder», segons la definició de l'autor—, les seves estructures de domini i les seves relacions amb els altres grups socials o polítics del districte, centren el treball de Marcet. També fa referència a aspectes com els predominis momentanis dels sectors catalanistes o republicans, i els radicals canvis socials i polítics dels últims vint-i-cinc anys, decisivament condicionats per una crisi econòmica que a Terrassa tingué unes repercussions força peculiars.

El segon article d'aquest bloc d'estudis, «La construcció d'una gran ciutat industrial: 1878-1992», és obra dels autors Antoni Serra i Pere Montaña. Es tracta d'un treball molt interessant, i a partir d'ara del tot imprescindible, que descriu l'expansió urbanística de la ciutat durant aquest últim segle, i analitza amb profunditat com s'ha anat configurant la Terrassa que coneixem avui dia. L'article està dividit en set apartats, amb títols del tot eloqüents: «La formació de la primera ciutat industrial (1878-1900)», «El creixement més enllà dels primers límits físics», «La formació dels primers barris. Un primer model de gran ciutat (1900-1930)», «L'aparició dels barris perifèrics. L'absorció dels primers grans moviments migratoris (1950-1962)», «La transformació de la ciutat com a conseqüència de les riudes del 62 i els forts creixements (1962-1969)», «Els nous barris planificats. El final d'un procés de creixement incontrolat (1969-1979)», «Inici del procés de recomposició i consolidació de la ciutat. Definició d'un model de ciutat (1979-1992)». El treball de

Serra i Montaña té la virtut de tractar de forma sintètica, però alhora completa i precisa, un tema sobre el qual s'han ralitzat pocs estudis i que, malgrat la seva importància, encara és força desconegut fora dels nuclis d'especialistes. Com a defecte, es podria destacar la manca de citacions de fonts o bibliografia, cosa que impedeix al lector la consulta d'altres textos o l'aprofundiment d'algunes de les idees exposades en l'article.

Per últim, Jordi Calvet fa a «L'evolució de l'economia terrassenca des de la perspectiva històrica: 1870-1992», un repàs breu i eminentment descriptiu del tema proposat. L'autor se centra sobretot en l'anàlisi de l'evolució dels diferents sectors econòmics de Terrassa durant el Franquisme i la transició democràtica. Aquest període històric és tractat amb abundància de dades i quadres estadístics i ocupa la major part del treball. En aquest aspecte, l'article de Jordi Calvet constitueix un bon estat de la qüestió actualitzat, que en bona part es nodreix d'investigacions del propi autor, i que recorda la importància i l'interès d'una temàtica que tradicionalment ha semblat bastant negligida per la historiografia local.

«Terrassa, 100 anys teixint ciutat» es tanca amb dos articles que, a manera d'assaig, reflexionen sobre l'ambient cultural i la identificació ciutadana a Terrassa. A «L'enyorància de la vella dama», Vicenç Villatoro contempla l'evolució de la vida cultural de la ciutat des d'un esperit crític envers la situació actual, centrant-se en dos períodes gairebé mitificats: el de la «nova Atenes» noucentista i el de l'antifranquisme fèrtil i vital. Es tracta d'un text brillant i ple de suggerents interpretacions, però que, com el mateix autor reconeix, beu d'unes mitificacions que deuen tant a les pressumptes glòries del passat com a la distància amb què avui són vistes. Villatoro parla dels models culturals que semblaven regir a la ciutat en altres èpoques, i ho fa en clau d'enyorància precisament per reivindicar un model que, segons afirma l'autor, sembla mancar en l'actualitat.

Per acabar, trobem un excel·lent assaig de Salvador Cardús sobre el debatut tema de la manca d'identificació col·lectiva dels terrassencs. A «Terrassa, a la recerca d'una identitat», Cardús analitza algunes de les causes d'aquesta crisi d'identitat que sembla patir secularment la ciutat, i que crea una desconexió, una manca d'adhesió acceptada de forma general. La reflexió de Salvador Cardús és pessimista, però sembla ajustar-se a la realitat, amb exemples convincents que retreu i amb diverses situacions que descriu, en les quals un gran nombre de terrassencs s'hi sentirien de ben segur reflectits. Malgrat tot, l'autor afirma al final de l'article la seva absoluta confiança en el redreçament d'aquesta problemàtica, i apunta un seguit de possibles solucions.

El catàleg constitueix, en el seu conjunt, un repàs oblidatament breu, però també equilibrat i posat al dia, a la Terrassa de l'últim segle. I la seva principal intenció seria, sens dubte, fer arribar aquest coneixement general i crític de la història local a un ampli espectre de ciutadans, i aconseguir superar, per una vegada, l'exclusivitat dels reduïts sectors d'especialistes a què semblen condemnades aquest tipus d'obres.

Jordi Garreta i Clusellas

AUTORS DIVERSOS

Terrassa, 100 anys d'art i cultura

Fundació Cultural de la Caixa de Terrassa (Terrassa, 1992)

Catàleg de l'exposició. 174 p.

Terrassa, ciutat poc atractiva i amb escassos recursos, compta amb la seva experiència de l'època de la revolució industrial per afrontar el canvi de segle. També cal sumar, a aquesta època, la represa de la consciència nacional que aporta el modernisme i el naixement de l'associacionisme, com a motor indispensable de la societat civil.

Amb tot això, la ciutat inicia un tomb i fa que l'activitat cultural endegada tingui un pes específic dins la història de Terrassa. Aquests cent anys d'art i cultura signifiquen, dins la història local, l'època amb més aportacions, més canvis, més novetats, més participació del teixit social, en definitiva, més interès per tothom.

El catàleg d'aquesta exposició consta de cinc apartats, quatre corresponen a les disciplines artístiques més rellevants del moment (arquitectura, arts plàstiques, literatura i teatre); el cinquè apartat, i primer en ordre d'aparició, correspon al dedicat a les entitats culturals, és a dir a l'associacionisme.

El capítol d'arquitectura és molt detallat i fa referència tant a la construcció d'edificis industrials com civils o privats, i en destaca la voluntat de l'administració local per millorar la ciutat. El capítol d'arts plàstiques, a causa de la seva extensa producció durant aquest període, deixa bastantes llacunes per tractar. La literatura, en canvi, té un capítol amb un estudi molt meticulós, però una producció literària molt petita comparada amb la producció pictòrica. Del capítol del teatre cal destacar que aquesta disciplina artística comença a ser important després de la guerra civil. Pel que fa a les entitats culturals, en destaca el protagonisme i la indispensable existència. Curiosa és la rivalitat que s'estableix entre les entitats per veure qui la fa més grossa i qui té més socis.

La societat civil, juntament amb els artistes que han protagonitzat aquests cent anys, han demostrat que les associacions tenen un paper essencial a jugar. Actualment moltes d'elles han perdut l'impuls que tenien perquè no persisteixen les condicions que les varen fer possibles o necessàries, o perquè algú s'ha cregut el fals argument que és l'Administració qui s'ha d'ocupar d'aquestes accions.

Cal tenir en compte que és a través d'aquestes iniciatives comunitàries que els seus participants, artistes inclosos, poden obtenir el reconeixement dels altres, i no esperar que l'èxit econòmic o comercial els faci de jutge. També val a dir que la gent participa dins de les associacions per tenir un grau de satisfacció personal, com poden ser els pintors, els actors, les corals, els sardanistes, els castellers, entre d'altres.

Un factor en contra de tot això és l'exigència, que va en augment cada dia, de professionalitzar qualsevol activitat. Tothom demana rigor i professionalitat, però ningú no assegura que al darrer de tot això hi hagi qualitat. En canvi l'activitat en una associació es pot convertir en una formació que pot servir per al dia de demà.

Durant els anys setanta, dins de les associacions culturals i també les de veïns, s'hi feia molta política. Actual-

ment aquesta vessant, per sort, es fa dins l'Administració, però en canvi ha deixat a aquestes associacions una mica desamparades i sense militants actius.

Cal, doncs, promoure al màxim l'associacionisme en tots els seus àmbits i l'Administració, per la seva banda, ha de contribuir, de forma clara i decidida, a consolidar una societat civil forta i a la vegada un teixit social que garanteixi la prosperitat de la ciutat.

Santi Rifà

AUTORS DIVERSOS

Recerca històrica. Torre Mossèn Homs

Col·lecció Estudis Terrassencs (Terrassa, 1992). 168 p.

El llibre que comentem es pot dividir en dos grans blocs, en el primer dels quals es desenvolupen els estudis purament històrics i arqueològics realitzats al voltant d'un tema concret: la Torre Mossèn Homs (TMH). L'equip format per A. Castellano, A. Ma. Graell, Ma. Neus Peregrina i Montserrat Peregrina presenta l'evolució històrica, i A. Moro presenta un informe sobre l'evolució i transformació arquitectònica de la masia. El segon bloc és un conjunt d'annexos més puntuals que fan referència a la investigació d'aspectes relacionats amb la campanya arqueològica. L'equip format per F. Izquierdo, G. Garcia, A. Moro i Ma. N. Peregrina estudien la ceràmica; P. Garcia, C. Guillamon i M. Vilardell estudien la fauna del jaciment; S. M. Hervás Ortiz analitza una baralla trobada durant l'excavació; R. Comas fa un inventari de les monedes, i P. Puig fa l'estudi paleogràfic de dos petits documents.

L'excepcionalitat del treball es palesa tant en el tema tractat com en l'enfocament i el conjunt d'hipòtesis i conclusions que presenta. Pel que fa al tema no cal recordar el poc interès que la historiografia terrassenca ha tingut pels estudis del món rural i, per consegüent, el valor que ha de tenir qualsevol aproximació a la història de la zona de Terrassa que defugui els paràmetres i els tòpics repetits des de sempre. Quant a l'enfocament del treball, cal pensar que la concreció del tema a estudiar permetia fer una investigació pluridisciplinària estructurada al voltant dels resultats purament arqueològics. S'hauria agraït una major discussió en grup de les diferents conclusions que s'han presentat de forma individual. D'aquesta manera potser seria possible presentar alguna hipòtesi sobre el significat social de l'ús d'una determinada ceràmica, el sentit dels atresoraments monetaris a l'època o els jocs en la societat pagesa tradicional. Aquesta discussió sembla que s'ha portat de forma més acurada en la primera part; el conjunt de relacions que es pot establir entre l'evolució social i econòmica i les diferents estructures constructives de la TMH són realment interessants. Les conclusions que es puguin extreure del treball no podran passar inadvertides per als historiadors terrassencs i per als interessats en el món rural català.

El lloc on s'aixecava la Torre de Banyeres i la de Cortadelles —construccions que en els segles XIII-XV ocupaven l'emplaçament de la TMH— ja havia rebut l'atenció

de les societats pageses des de feia temps. Les primeres citacions del topònim Bagneres són del segle X i semblen indicar un lloc amb abundància d'aigua, susceptible de ser emprada en l'agricultura. Les autores de l'estudi històric plantegen la possibilitat que un enclavament tan ben situat havia d'haver estat ocupat des de l'època romana.

El que sembla segur és que a final del segle XIV, la Torre de Banyeres i la de Cortadelles constituïen una unitat d'assentament que devia controlar les activitats agrícoles de la zona. Les espitlleres trobades a la segona construcció fan pensar que potser tenia funcions defensives, lògiques en una època de dificultats en el món rural català. En la cronologia mateixa sembla que s'estava produint una concentració de la gestió dels patrimonis a la zona; l'ús del topònim Banyeres com a antropònim potser indica l'existència d'estructures familiars que controlaven el territori. En tot cas, els Cortadelles apareixen a principi del segle XV com els primers propietaris de la masia. Pel que fa a l'evolució constructiva, podem dir que al llarg del segle XV ja s'havien fet els primers passos cap a la construcció d'un mas català típic —la Torre de la Botina tenia finestres gòtiques i la distribució interior de l'espai era el d'una masia. Els Botí van ser els primers propietaris que van participar en aquesta transformació.

En els Botí s'enceta una llarga llista de propietaris de la TMH. Aquests detentors del domini útil de la masia —sembla que el domini eminent estava a mans del monestir de Pedralbes— van participar tots d'unes característiques comunes que cal analitzar perquè ofereixen una visió prou diferent de la que generalment es té quan hom parla de l'agricultura terrassenca en l'època moderna. Els Botí (segona meitat del segle XV), els Vendrell (primera meitat del segle XVI), els Doms (de la segona meitat del segle XVI fins a mitjan segle XVII) i els Escorsell (1668-1744) es poden situar tots dins el grup de la típica burgesia d'Antic Règim. Tots eren habitants de Barcelona, encara que d'origens tan diversos com Manresa o Terrassa. Feien de prestamistes, procuradors, mercaders, advocats, militars (les famílies del segle XVII), i casos com el dels Doms que tenien negocis relacionats amb el tèxtil a Terrassa. És evident que una part dels negocis d'aquests personatges eren dedicats a l'agricultura i havien d'entendre que la compra del domini útil d'un mas com la TMH era una bona inversió.

És molt significatiu que la TMH estigués durant quasi tres segles a mans de comerciants que, a banda dels possibles interessos per promoure's a una vida de rendista, n'esperaven un benefici. L'interès dels diferents propietaris per les rendes derivades de l'activitat agrícola queda demostrat en els contractes de parceria fets amb els masovers. Des del segle XVI i molt especialment en el XVII, sembla que el paper de la viticultura va ser important en el conjunt de les activitats rurals de la masia. El treball directe era realitzat pels masovers, i els majordoms devien tenir una funció de gestió del treball de possibles mossos o jornalers. L'estudi no fa cap referència a aquesta categoria laboral (excepte la d'un esclau negre), però sembla lògic pensar que n'hi havia, atesa la seva importància en el món rural terrassenc d'èpoques posteriors. La documentació aportada també permet fer un replantejament dels pressupòsits més difosos en la història del món rural català: el de l'estabilitat dels masovers a les masies. Abans

del segle XVIII, els masovers de la TMH no passen més de 4-5 anys a l'explotació. D'aquesta manera era difícil cap procés d'acumulació que portés al sorgiment de burgesies agràries.

Aquest control sobre els masovers no és res més que l'altra cara de la moneda de l'interès dels propietaris en la gestió del negoci agrari. L'agricultura de la zona de Terrassa no devia ser marginal, tal com es desprèn del continuat interès de la burgesia barcelonina per la TMH. De totes formes, cal dir que la major part de les masies de la zona de Terrassa no eren propietat de burgesos i que existien vertaderes dinasties de pagesos-propietaris, els cognoms dels quals podem veure associats a les seves masies des del segle XIV fins a final del XIX. Del cas de la TMH cal destacar la vitalitat de l'agricultura terrassenca entre els segles XV i XVIII.

Lligat a la intensificació de l'activitat agrícola, el senzill mas del segle XV es va anar transformant i ampliant. Amb els Doms pren la forma exterior que coneixem actualment i s'ordena l'espai interior i exterior amb l'era. Els Escorsell reforcen el paper agrícola de les estructures amb les eines i els espais de transformació típics: premsa, cup, celler, etc.

Les tasques d'excavació que van posar al descobert les estructures constructives anteriorment comentades van donar a conèixer restes òssies, de ceràmica, monedes i una baralla de cartes. Les vint-i-set monedes trobades van ser amagades i embolicades amb un paper escrit amb lletra del segle XVIII, però totes són anteriors al segle XVII. La baralla de cartes és típica dels segles XVI i XVII. Les restes de ceràmica (escudelles, plats i altres recipients) cal situar-les entre els segles XVII i XVIII.

Cal remarcar l'acurat estudi fet amb les restes òssies d'animals. Després de la sistematització de tots els materials —essencialment anteriors al segle XVIII— s'han pogut determinar aspectes clau com el tipus i l'edat dels animals que se sacrificaven, les parts consumides, les formes de seccionar la carn, etc. En les conclusions, els autors es decanten per considerar una ramaderia que no entrava en l'economia de mercat on els animals més consumits eren els bous, les cabres i els porcs. La possibilitat que els animals de la masia fossin venuts a l'exterior és desestimada pels autors. De totes formes, cal dir que aquesta era una pràctica que durant el segle XVIII era bastant estesa en les explotacions de la zona estudiada. L'estudi dels contractes de masoveria pot aclarir alguns d'aquests aspectes.

Entre el 1744 i el 1862, la TMH va ser propietat del Capítol de Preveres i Canonges de la Seu de Manresa. D'aquest període tenim poca documentació de la gestió del patrimoni, i en canvi es coneixen aspectes de la vida social i religiosa dels seus masovers a la parròquia de Sant Julià d'Altura. El 1862, la TMH és venuda a Isidre Soler i Carner, fabricant de Manresa, qui devia veure un bon negoci en la gestió d'un patrimoni rural que els canonges i preveres havien especialitzat en la viticultura (el 1871, la TMH tenia 134 quarteres de terra, de les quals 128, el 95%, eren plantades de vinya, segurament a càrrec de rabassaires). Aquest fet potser serviria per reconsiderar la visió exposada en el llibre, on es diu que els propietaris d'aquest període van tenir poca incidència en la finca.

El 1871, la propietat és venuda a Josep Tobella i Gari

Montllor que aprofita el darrer cicle de creixement de la viticultura abans de la fil·loxera. Un inventari de 1875 ens dona a conèixer una explotació amb la major part de les terres cedides a rabassaires, premsa de ferro —una gran novetat per a l'època que tractem— i una capacitat per emmagatzemar catorze mil litres de vi. La plaga de la fil·loxera potser va estimular intents de reestructuració de l'activitat agrícola a partir del conreu de l'olivera, però a partir del segle XX les funcions econòmiques de la masia entren en crisi. El que havia estat una potent explotació agrícola durant més de cinc segles va acabar en residència de la fundació «Obra de la Visitación de Nuestra Señora» i, finalment, en Escola Taller.

Pere Roca i Fabregat

JAUME AULET

Josep Carner i els orígens del Noucentisme

Curial Edicions Catalanes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, «Textos i Estudis de Cultura Catalana, 26», (Barcelona, 1992)

Enmig de les novetats editorials que, la primavera passada, anunciaven la proximitat d'un nou Sant Jordi, ha aparegut el llibre de Jaume Aulet que ressenyem. No és pas el primer estudi que dedica al Noucentisme: deixant de banda els articles especialitzats amb què havia aprofundit en diverses qüestions que ara, en aquest darrer treball, ha integrat en un marc més genèric, no fa massa que ell mateix ha publicat un altre volum, *L'obra de Josep Carner* (Ed. Teide, Barcelona, 1991), d'un caràcter marcadament divers del que tot seguit comentarem. Efectivament, mentre que aquella obra pretenia ser essencialment divulgativa i abastar la totalitat de la producció literària carneriana, la que ens ofereix ara se cenyeix a un període de temps molt concret (aproximadament el comprès entre 1898 i 1906) —i molt interessant, perquè s'hi pot detectar perfectament l'aiguabarreig estètic i ideològic de la transició entre el Modernisme i el Noucentisme. El text publicat —que és una “versió notablement reduïda de la tesi doctoral del mateix títol presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona el març de 1989” (p. 9)— traeix el seu origen acadèmic en el rigor expositiu i l'abundància de dades que miren de fer coixí a cada afirmació; d'aquí que el seu públic potencial quedi limitat, d'entrada, als lectors amb un interès molt especial pel tema —o temes— tractats: la literatura carneriana, la literatura del tombant de segle (Modernisme i Noucentisme), la cultura, en general, d'aquest període i, fins i tot, la seva vinculació amb els moviments socials i polítics.

I és que el concepte de Noucentisme en què es basa l'estudi de Jaume Aulet és l'avui comunament acceptat, exposat en més d'una ocasió per J. Murgades: podem parlar de Noucentisme, des del moment que una determinada estètica, que Eugeni d'Ors batejarà com a «arbitrarisme», sorgida d'un procés de selecció a partir del material divers que oferia el Modernisme, conflueix —o es posa al servei— de la ideologia —i la política— de la burgesia catalana agrupada al voltant de Prat de la Riba i la Lliga

Regionalista. L'estudi d'Aulet pretén d'esbrinar com viurà Josep Carner —i el grup d'amics que lidera— aquest procés de confluència que dona lloc al Noucentisme.

«La hipòtesi de partida» és que «durant aquesta anys (1901-1906) i en fases successives es forma el sector intel·lectual fidel que la burgesia catalanista necessita per a donar la imatge de modernitat i idealitat que el seu programa polític-cultural requereix» (p. 8). He subratllat els mots «en fases successives» perquè són els que determinen l'estructura del treball. Efectivament, des del moment que J. Carner —ben precoçment, d'altra banda: amb 15 ja apareix per primera vegada als Jocs Florals— s'inicia en la vida cultural fins a la seva incorporació definitiva a les files del Noucentisme hom distingeix diverses etapes: fins al 1901 allò que Aulet anomena «l'estricta prehistòria», és a dir, un període caracteritzat per un pensament marcat per la més estricta moralitat i ortodòxia cristiana, una estètica molt vinculada encara als models escolars —i romàntics, per tant— i indiscriminadament anti-modernista, que evoluciona, però, acostant-se, sobretot a partir de 1898, a la tradició catalana i apartant-se de la castellana procedent d'aquells models; durant 1901-1902 s'observa ja l'aproximació estètica, amb uns primers símptomes de selecció, al Modernisme, mentre que en el terreny ideològic s'aprofundeix en l'aproximació al catalanisme, sempre des de la perspectiva cristiana i tradicional de Torras i Bages; de 1903 a començaments del 1905 es produeix un nou pas en el procés evolutiu cap al Noucentisme: bo i mantenint l'ideari religiós i tradicionalista, es van obrint en Carner les primeres esquerdes respecte de l'ortodòxia torrasibagesiana, alhora que, quant a l'estètica, es confirma la selecció d'uns determinats elements aprofitables del Modernisme (sobretot el simbolisme i el parnassianisme) adaptats a una estètica que prioritza el rigor formal i l'exercici d'estil a partir d'una anècdota o pretext temàtic, sovint mínims. Aquesta estètica l'apropa a determinats corrents modernistes que, des de posicions ideològiques diferents, coincideixen amb ell en la defensa de l'artificiositat i el rigor. Els anys 1905-1906 culminaria el procés evolutiu en afegir-se a l'estètica “clasicitzant” adoptada definitivament durant el període anterior una ideologia clarament burgesa que en permet, en paraules d'Aulet, la “reinterpretació”: les anècdotes d'origen quotidià i sovint urbà són ara enteses ideològicament (la “Ciutat” és el motor del progrés de la Catalunya burgesa i el “civisme” representa una forma d'entendre el món, caracteritzada, entre d'altres trets, per la “ironia” que, en tant que capacitat de distanciament, permet al “ciutadà” de “sobreposar-se” a la realitat que l'envolta, recrear-la a la seva mesura, és a dir, construir un entorn “ideal”, ben diferent de la vulgaritat —i les tensions— del seu entorn real), de la mateixa manera que ho serà el classicisme, que ara connota una sèrie de valors no només estètics sinó també ètics: mesura, seny, previsió, ordre...

Per tal de resseguir aquesta evolució, Aulet estudia amb deteniment les diverses plataformes i focus en què es desenvolupa l'activitat de Carner i el seu grup, com ara les revistes de poca difusió de la primera època («La Hormiga de Oro» o «Laureneta»), els certàmens floralescos (i els canvis que es van produint en la forma d'utilitzar-los), les organitzacions religioses que permeten la confluència

del grup de Carner (Congregació Mariana i Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, amb la revista «Montserrat»), igual que la participació en el moviment universitari, l'elaboració de la primera revista de grup, «Catalunya», paral·lela als intents d'expansió fora de Barcelona (a les Illes, a Girona, a Olot), o el pas a publicacions ja directament vinculades a la Lliga, com ara «La veu de Catalunya».

Són els textos de Carner apareguts en les diverses publicacions que acabem de citar, sotmeses a un buidat sistemàtic, que forneixen l'estudi de la matèria primera bàsica, que és analitzada aplicant, sistemàticament (ja hem parlat abans de les servituds del treball al seu origen acadèmic), un mateix mètode: primerament l'enumeració del material i l'obtenció d'unes primeres conclusions a partir de la reiteració, presència o absència de determinats temes que s'hi pot detectar, per, tot seguit, matisar més aquella primera aproximació a partir de l'anàlisi dels seus continguts. Però tampoc no deixa de banda l'estudi dels textos més estrictament creatius, sempre, això sí, des d'una perspectiva que anteposa l'obtenció d'informació sobre les preferències estètiques i els rerafons ideològics a la valoració i la interpretació exclusivament literàries. Tanmateix són molt destacables les lectures del *Llibre dels poetes* (1904, però escrit segurament entre 1902-1903), represen-

tatiu de la segona etapa, d'alguns sonets del *Primer llibre de sonets* (1905) aclaridors del procés de selecció estètica que opera durant la tercera etapa i, sobretot, d'*Els fruits saborosos*, que ja palesen la incorporació d'una ideologia burgesa a l'estètica classicitzant.

Si haguéssim de destacar algun tret de l'obra de Jaume Aulet, aquest fóra el rigor en l'ordre expositiu i la voluntat de comprovar i contrastar documentalment fins a l'extenuació la hipòtesi inicial de l'evolució pausada però sense solució de continuïtat en la ideologia i l'estètica carnerianes (encara que, quan aquesta voluntat de documentació exhaustiva xoca amb la manca de textos prou significatius estrictament contemporanis d'algun aspecte analitzat es vegi obligat a fer algun joc de mans i exemplificar-lo amb documents posteriors: en parlar de la clarificació ideològica i la reinterpetació estètica de la darrera etapa (1905-1906) es veu obligat més d'una vegada a recórrer a textos publicats, sobretot a «La veu de Catalunya» ja l'any 1907 o, fins i tot, més tard). Un llibre, en definitiva, dens, que ha d'interessar per força els estudiosos per la seva pulcritud i per la seva erudició, però que per això mateix serà difícilment "digerible" per als qui siguin només —i que no és poc!— lectors encuriosits.

Jordi Martínez i Comellas

TERRASSENS. Imatges.

Mosso pastisser.